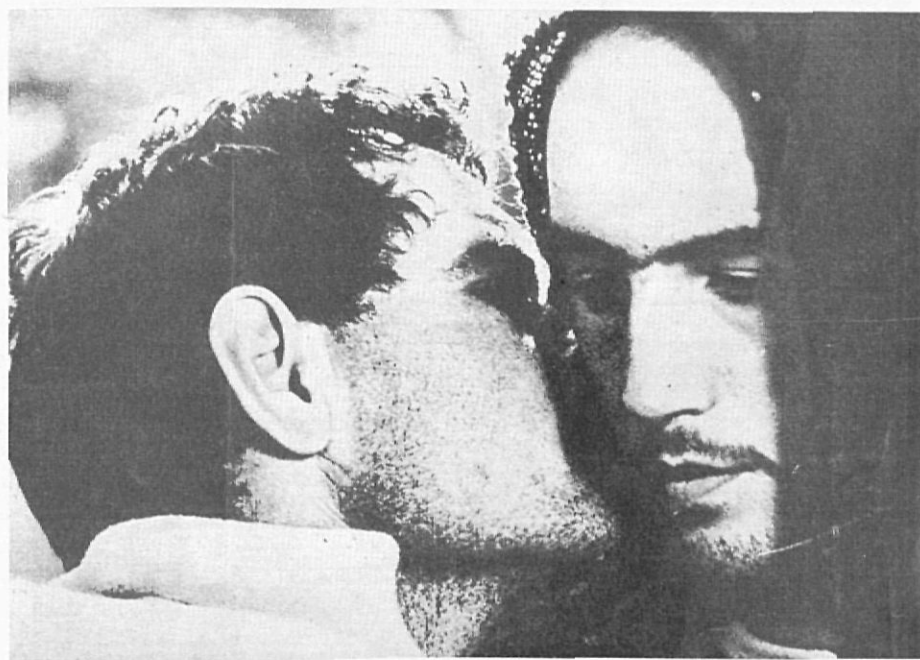

•Josep Clara•

PRESENCIA

N.º 247 Año VI
28 Marzo 1970
precio: 10 pesetas

JESÚS, ANTICLERICAL?

EL MOLL DE L'OS D'UNA CRISI
TRISTANA, L'ULTIM BUÑUEL

**El control
i la repressió
de PRESENCIA**

Com ja és sabut, **PRESENCIA** va néixer el 10 d'abril de 1965 per iniciativa, gairebé exclusiva, de Manuel Bonmatí i Romaguera (Girona 1903-1981),

periodista experimentat i corredor de comerç. La sol·licitud per editar la revista havia estat presentada el 22 de juny de 1964, i per a la concessió legal de l'edició és ben segur que va influir-hi positivament el fet que el sol·licitant i propietari fos un home d'ordre, ex-militant de la Lliga, president de l'Associació de la Premsa de Girona i persona ben vista per les autoritats locals i provincials.

Per començar, Bonmatí va obtenir la col·laboració de la també periodista gironina Carme Alcalde, que havia estat militant de la Sección Femenina de FET y de las JONS i que figurà en un lloc clau a l'equip de redacció.

La idea inicial fou fer de **PRESENCIA** un òrgan d'informació de caire local i comarcal, capaç de desvetllar inquietuds culturals i socials, no tancat, però, a la ciutat de Girona, com ho posa en evidència la nòmina de redactors i de col·laboradors, on figuraven personatges destacats de l'òrbita barcelonina. De fet, Carme Alcalde –passada ideològicament cap a l'esquerra, lluny de l'organització del Movimiento– va ser qui assenyalà –des de Barcelona, on residia– el compàs de la revista durant els dos primers anys.

En el moment de la sortida, tanmateix, ni l'editor ni els redactors no podien preveure la vida agitada que els esperava. Tampoc el governador civil Víctor Hellín, qui va signar una salutació on afirmava: «Nace hoy con esperanzador futuro el semanario **PRESENCIA**, con esta fuerza y calidad que tiene todo lo de esta querida provincia. Mis más fervientes votos por el éxito que merece. Mi agradecimiento por anticipado por todo cuanto haga en defensa de la verdad y en servicio de España, y muy especialmente para Girona en este continuo progresar en lo espiri-

tual, económico e intelectual». Ningú, evidentment, no era conscient dels maldecaps que **PRESENCIA** comportaria a l'editor, i a l'administració, per tal de fer sentir la seva veu a còpia de patacades.

UNA CENSURA METICULOSA

El control dels trenta-nou primers números de **PRESENCIA** fou exercit per la censura prèvia, establerta per la Llei de Premsa de 1938, dictada en plena guerra civil. Tots els articles eren llegits i revisats pels fun-

Félix Ayala Viguera, delegat d'Informació i Turisme a Girona a partir de 1968 i protagonista dels principals conflictes amb la revista.

cionaris de la delegació provincial del Ministeri d'Informació i Turisme, i un cop efectuada aquesta actuació, sempre que no s'hi detectés cap incorrecció, hi havia llum verda perquè la revista pogués arribar al lector del carrer.

Quan hom dubtava si un determinat article podia ser publicat o no, existia també una consulta prèvia. Els funcionaris de Girona enviaven els escrits a Madrid, i des d'allà es decidia el que convenia.

Aquesta fórmula de la censura prèvia va comportar problemes evidents a la redacció del setmanari. Hom pot comprovar que diversos treballs que havien estat

anunciats a la portada, a dins no hi són, perquè no passaren la malla del censor. Això és observable als números 7, 12, 26, 28 i 38. Aleshores solia aparèixer una nota que deia: «Por causas ajenas a la redacción de la revista, el artículo que anuncia la portada [...] queda aplazado».

El to de determinats col·laboradors no enganyava, i les idees mal vistes alarmaren els servidors del poder i de l'ordre que no convenia traspasar. El delegat provincial del Ministeri d'Informació i Turisme, el novembre de 1965, cridà Manuel Bonmatí

per tal d'advertir-lo del camí perillós que seguia la revista. Després de la conversa, Felipe Munuera redactà un informe per als superiors de Madrid, al qual pertanyen aquests paràgrafs:

«La revista **PRESENCIA** nació para poder ofrecer a la opinión pública gerundense una revista semanal en la que se proyectase el acontecer de la vida social, económico y artística en y para el ámbito gerundense. Este deseo se vio frustrado por una acogida muy

limitada que produjo un considerable déficit entre los gastos de redacción, impresión y distribución y los ingresos por publicidad, suscripciones y venta general. Ante esta circunstancia, su director, hombre conservador de arraigadas "ideas de orden" y que fue afiliado al antiguo partido político "La Lliga", de común acuerdo con la redactora sustituta, Srta. Carmen Alcalde, también periodista como el director, determinaron dar a **PRESENCIA** un más amplio campo de acción fuera de Gerona para subsanar las pérdidas sufridas durante el primer periodo de su edición.

Según parece, la Srta. Alcalde se puso en contacto, en Barcelona, con una entidad titulada "GEA" (sobre la cual investigamos y daremos toda la información posible) y negoció con la misma el que dicha empresa se cuidaría de suscripciones y distribución, bajo la condición de hacer ella la promoción publicitaria y presentar nombres de colaboradoras con trabajos que harían rentable la publicación.

La publicación, ante esta nueva situación, ha desbordado personalmente a su director, que por otra parte nunca pensó en la

misma como idea preponderante de sus actividades, que son eminentemente de agente comercial con gran actividad y sustanciosos ingresos. Y esta "apertura hacia la izquierda", que él mismo reconoce, parece desprenderse de alguna de sus páginas, también le inquietan y quiere desligarse de la misma lo antes posible, para lo que a tal fin intenta tomar una resolución cuanto antes.

Se ha recibido en esta Delegación, antes de sus manifestaciones, una instancia del mismo director solicitando una ampliación de la redacción de la revista en vista de la envergadura que la misma había ido tomando últimamente. En espera de los informes obtenidos por vía normal a través del Gobierno Civil, se puede adelantar que los pretendidos futuros redactores son: Julio C. Acerete, crítico de cine en Siglo XX, de matiz marcadamente izquierdista; Narciso Jorge Aragón, abogado de Gerona, que parece adicto al Movimiento; María Aurelia Campmany, autora teatral, miembro del Fomento de Artes

Decorativas de Barcelona; José M^o Rodríguez Méndez, autor teatral de tendencia claramente socialista, y Ricardo Salvat, director de la entidad teatral "Adrián Gual" de Barcelona, activista izquierdista.

Además, hasta el momento, han actuado los siguientes colaboradores barceloneses: Román Gubert (sic), José Llusá, M^o Luisa Pich, Sara Presutto y Lidia Falcón, que, por el momento, puede anticiparse referencias seme-

jantes a las anteriores, aún cuando de manera definitiva se hagan después de haber obtenido los informes requeridos.

Por el momento es todo cuanto puede esta Delegación informar, a reserva de ampliaciones sucesivas en cuanto los informes solicitados al

Gobierno Civil se obtengan y en sucesivas entrevistas con su director, que parece no solamente preocupado por el cariz que ha tomado la publicación, sino también dispuesto a colaborar con esta Delegación ante la llamada de atención que se le ha hecho».

El crit d'alerta donat a Madrid pel delegat provincial d'Informació i Turisme es va tornar a repetir el dia 9 de febrer de 1966 -quan la revista havia sofert un parèntesi de dos mesos i mig, en què no va publicar-se-, arran de contestar una circular de la Direcció General de Premsa, en la qual -entre altres dades- es demanava «aquella informació de caràcter reservat que juzgue important sobre les publicacions que, en su opinió, puegan plantejar majors problemes». Felipe Munuera va escriure, aleshores, l'advertiment següent:

«Se ha de hacer constar que la revista **PRESENCIA**, semanal, editada en esta ciudad, como ya se comunicó en

su día a esa Dirección General, tiene una marcada tendencia extremista que ha obligado y obliga aún a un examen minucioso de todos los escritos presentados a la previa consulta. Cabe esperar que, con la desaparición de la censura por la nueva Ley, ya dictaminada por la Comisión de las Cortes, se acen-túe esta tendencia y obligue al Servicio de Prensa de esta Delegación a una vigilancia constante».

PRESENCIA

N.º 247 Año VI
28 Marzo 1970
precio: 10 pesetas

LA PASSIO D'AHIR I D'AVUI

EL MOLL DE L'OS D'UNA CRISI TRISTANA, L'ULTIM BUÑUEL

La portada reproduïda a la pàgina 67 no va veure mai la llum; va haver de ser substituïda per aquesta altra perquè l'article que anunciava fou retirat sota amenaça de segrest.

SET SANCIONS I TRES SEGRESTOS EN UN ANY

La nova Llei de Premsa va entrar en rotatge el mes d'abril de 1966. El fet coincidir amb la reaparició de **PRESENCIA**, després d'un període de dubtes i de problemes interns, la qual es presentà amb una compaginació més austera, però alhora cridanera, amb text a la portada i amb una secció que es titulava «Denúncia». L'accent combatiu va ser més evident, i començaren a sorgir els problemes importants. El nou delegat del Ministeri d'Informació i Turisme, José Luis González Sobral (Pontevedra, 1934), que prengué possessió del càrrec el 6 d'agost de 1966, fou l'urpa més propra de l'administració, l'encarregat de comunicar a Madrid l'acció atrevida del setmanari en la demanda dels drets polítics i la denúncia de les actituds que s'oposaven a les llibertats.

El primer ensurc per a la redacció de **PRESENCIA** el motivaren dos escrits contra el president americà Johnson per la seva política al Vietnam, apareguts en dos números del mes de juliol (54 i 56) i denunciats per l'ambaixada americana de Barcelona. El segon, titulat «Criminal de guerra», va donar lloc al primer segrestament de la revista. El mes de novembre, l'Audiència de Girona va arxivar, però, el sumari obert arran de la denúncia.

El primer expedient administratiu de la nova Llei de Premsa formulat a la demarcació de Girona fou el 131/67 i recaigué en el setmanari **PRESENCIA**. Els articles denunciats foren tres: «¿Hacia una libertad de conciencia?», publicat al número 56 (30 de juliol de 1966), «¿Te has enterado?», aparegut al número 71 (12 de novembre de 1966), i «Del pasado macizo de la raza», signat per José María Rodríguez Méndez i publicat al número 73 (26 de novembre de 1966). La sanció resultant va ser de 50.000 pessetes, per infracció de l'article segon de la llei esmentada.

L'article «La actual sindicalización de los problemas políticos», de Francisco Fernández Buey i Nieves Porta, que va aparèixer al número 78 (31 de desembre de 1966), motivà l'expedient 165/67. La sanció resultant fou també de 50.000 pessetes.

«Carta del estudiante. Universidad y sociedad», signat per Ana María Moix, al número 80 (14 de gener de 1967) donà peu a l'obertura de l'expedient 164/67, sancionat també amb 50.000 pessetes de penyor.

«La Universitat, avui», d'Albert Puigdomènec i Montserrat Roig, publicat al número 81 (21 de gener de 1967), fou l'objecte de l'expedient 169/67, que suposà una altra sanció de 50.000 pessetes.

El número 83, del 4 de febrer de 1967, fou objecte d'una confiscació administrativa per la publicació, a primera pàgina, de l'edi-

Tot seguit, el número 84 (11 de febrer de 1967) va protagonitzar un altre expedient, el 171/67, per l'article «Bajo el signo de la solidaridad universitaria», de José Luis Martín Ramos. Aquesta vegada la sanció acordada fou de 35.000 pessetes.

Les sis sancions anteriors foren confirmades per sengles resolucions del Tribunal Suprem, dictades els dies 23 de gener i 17 de març de 1969. Cal remarcar que una bona part d'aquestes sancions van ser degudes a escrits d'estudiants universitaris — presents gairebé tots a l'acte de la «Caputxinada» del 1966—, partidaris del Sindicat Democràtic d'Estudiants, i que l'administració considerà llurs opinions com «alentadoras para el encuadramiento del estudiante en formas sindicales universitarias al margen de la Ley, opuestas a las oficiales y controladas, con el pretexto de una reivindicación de derechos no exactamente de tipo docente o discente, sino inmiscuidos en reivindicaciones de tipo político, desatentas a aspiraciones que sean propias y únicamente de la Universidad».

El número 86, de 25 de febrer de 1967, va donar peu a l'expedient 230/67. L'article denunciat era «Pavese, el adolescente», Ramon Hervàs. L'instructor li atribuïa de no mantenir el degut respecte a la moral, però la resolució final estimà les al·legacions presentades i fou arxivat sense sanció.

Una nova sanció de 25.000 pessetes va recaure en el número 93 (15 d'abril de 1967) per la publicació de l'article «La llei, el càstig i la seguretat», de Frederic Roda i Pérez, que denunciava justament les mesures coercitives de l'administració per controlar la llibertat d'expressió. L'escrit afirmava que «quan l'Executiu legisla és alhora jutge i part, en la seva relació amb els ciutadans, no pot oferir cap seguretat jurídica; només la dilació còmplice dels expedients, l'habilitat formal, la influència personal, la discriminació o el favoritisme, el «no tingueu por, que no s'aplicarà», és a dir, tot allò que caracteritza la inseguretat jurídica i fa possibles la picaresca i el cinisme dels ciutadans».

Immediatament, el número 94, del 22 d'abril de 1967, comportà un segrestament preventiu, a disposició de l'autoritat judi-

El text d'aquesta portada de 1966 sobre Lyndon B. Johnson va provocar el primer segrestament de **PRESENCIA**, l'any 1966.

torial «Denúncia. Inquietud nacional». Per bé que, al cap d'un temps, fou aixecada la confiscació preventiva, el ministeri obrí l'expedient 170/67 en el qual es qüestionaven l'article al·ludit i un altre d'Ana María Moix, titulat «Carta del estudiante. ¿Autonomía? ¿Autoorganización? Éste es el problema». La nova sanció fou també de 50.000 pessetes.

cial. Segons una informació de l'agència Cifra, «946 ejemplares que constituyen la totalidad de la tirada». Les causes de la decisió punitiva obeeixen a la publicació de l'article titulat «Solidaridad Obrera», del qual era autor Francesc Candel. Rellegit ara el treball questionat, creiem que les frases que determinaren l'actuació confiscatòria eren aquestes: «El miedo animal que todos los españoles llevamos encima es ya algo patológico. Vivimos con el espíritu del fuera de la ley. Creemos que por todas partes podemos ser atacados en un momento determinado, y no hay quien crea en garantías, promesas ni juramentos». Al capdavall, però, aquesta decisió no es traduí en cap sanció i el segrest fou aixecat al cap d'un temps.

Una altra acció entrebancadora es repetí en el número 98, del 20 de maig de 1967. En aquesta ocasió hom obrí l'expedient 342/67 per la publicació de l'article «L'altre catalanisme», signat per Joan Dalla [Damià Escuder, pare]. A parer de l'instructor, l'article posava de manifest «una marcada tendencia separatista y una hostilidad hacia la unidad patria». Però la resolució de la Direcció General de Premsa va haver de reconèixer que, malgrat alguns excessos verbals, no hi havia matèria suficient per a ser sancionada com a infracció de l'article 2n de la Llei de Premsa i Imprenta.

Aquests foren els dos darrers problemes amb què l'administració va acorralar l'equip de redacció de Carme Alcalde. Les multes acumulades, que arribaven al quart de milió de pessetes, condicionaren la retirada forçada d'aquell equip, perquè Manuel Bonmatí no estava disposat a carregar amb un capital de sancions que, si continuava pel mateix camí, podia multiplicar-se. La solució fou de mantenir la revista amb una redacció més local i moderada, sota la responsabilitat de Narcís-Jordi Aragó, advocat i periodista, membre d'una nissaga catòlica, vinculada a la Lliga com el mateix Bonmatí.

INTERLUDI MODERAT

El canvi de rumb que s'encetà a partir del número 103, el 24 de juny de 1967, que es concretà en un retorn a l'orientació gironina del setmanari, i en un nou equip de

redacció més moderat i menys preocupat per la càrrega intel·lectual, va suposar una etapa de repòs i de tranquil·litat per als ulls vigilants de l'administració. El setmanari va perdre l'agressivitat en les denúncies a la política general i es limità a la crítica local, la qual cosa fou valorada positivament pel delegat d'Informació i Turisme, qui el desembre de 1967 reconeixia que «el tono de PRESENCIA ha mejorado sensiblemente desde el momento en que se hizo cargo de su dirección D. Narciso Aragó, periodista y abogado, quien suprimió la inspiración marxista

nou equip, com un home dialogant. Durant la seva estada a Girona, PRESENCIA no va rebre cap més expedient ni cap més sanció, i si ell considerava que es produïa una extralimitació, avisava a temps perquè el text fos retirat.

Així, en el número 114, del 9 de setembre de 1967, a la darrera pàgina es parla d'un article de Xavier Rocha, que havia de sortir a la tercera pàgina i que, realment, no hi és.

Ho corrobora una altra incidència, que el mateix delegat traslladà a Madrid, sens dubte per fer mèrits davant els seus superiors: «La revista PRESENCIA número 114 de esta semana, presentada a depósito esta misma mañana, insertaba una editorial en catalán sobre el caso Juan Manuel Serrat, que juzgué injusto, inexacto y arbitrario (...) Antes de tomar las medidas necesarias de carácter oficial, sostuve, a título particular, conversaciones con el director y el subdirector de la publicación, y como resultado de las mismas, decidieron, por voluntad propia, sustituir el editorial Serrat por otro, retrasando la aparición de PRESENCIA».

L'octubre de 1968, van registrar-se dos talleus importants en l'estructura administrativa de l'Estat a Girona: el del governador Hellín i el del delegat del ministeri d'Informació i Turisme. Val a dir que PRESENCIA acomiadà els qui marxaven amb paraules de reconeixement i d'elogi a la tasca realitzada. Així hom va escriure del segon:

«En el momento de despedir al Sr. González Sobral, queremos recordar que durante su estancia entre nosotros dio frecuentes muestras de aprecio por las íntimas peculiaridades de las tierras gerundenses. Con gesto que, como en su día dijimos, merecería más imitadores, el Sr. González Sobral quiso desde el primer momento leer y aprender el catalán, llegando a hablarlo en actos públicos en diversas ocasiones. En cuanto a PRESENCIA se refiere, el actual equipo de redacción debe hacer constar que las dificultades surgidas a lo largo de los últimos diecisiete meses han encontrado en él una comprensión que sabía compaginarse con las exigencias inherentes al cargo, y que han hecho posible la resolución de las incidencias por el camino del diálogo».

Juzgado de Instrucción nº 12.

CEDULA DE CITACION

En cumplimiento de exhorto nº 905/1966 del Juzgado de Instrucción de GERONA, dimanante de Sumario Num. 317 de 1.966 sobre Injurias a Jefe Estado de Potencia Extranjera,

SE CITA por la presente a las personas que con sus domicilios al corso se expresan para que comparezcan ante EL JUZGADO DE INSTRUCCION DE GERONA, sito en dicha Capital, a fin de recibirle declaración,

el día VEINTIDOS DEL ACTUAL y HORA DE LAS ONCE DE LA MANANA,

bajo apercibimiento, si no lo verifica de incurrir en la multa de 25 a 250 pesetas.

Y para que pueda hacerse dicha citación, expido esta cédula en Barcelona, a diecisiete de Septiembre de mil novecientos sesenta y seis.

El Secretario. Es Copia.
Agente Judicial

El text sobre Johnson va fer que s'obrí un sumari contra Manuel Bonmatí i Carme Alcalde, per injúries a un Cap d'Estat de Potència Estrangera.

que tuvo la publicación hasta junio de 1967», per bé que advertia que la revista «continúa siendo el medio de comunicación social utilizado por el catalanismo gerundense, al menos en su dimensión cultural».

González Sobral, que coneixia bé la història de la publicació, es mostrà, amb el

TORNEN LES DIFICULTATS I LES SANCIONS

La mentalitat dels qui els substituïren fou ben diferent. Tant el governador Ramón Muñoz-González y Bernaldo de Quirós (Pola de Siero, 1917) com el delegat Félix Ayala Viguera, aragonès, nascut el 1908, van extreure el control sobre la revista i, en el cas del governador civil, la consideraren

–juntament amb l'actitud crítica d'un sector de l'Església i de l'existència d'un grup d'activistes a l'empresa Safa, de Blanes– com una de les manifestacions preocupants d'oposició al sistema. D'aquesta manera ho documenta un informe tramès a Madrid, en el qual s'al·ludia a «la postura, abiertamente obstruccionista, que con referencia a la actuación de autoridades y organismos de la

Administración Pública adopta un semanario editado en esta capital, de matiz radicalmente regionalista y orientación democristiana, donde se da cobijo a toda suerte de críticas, fundadas o no, sin que en una sola ocasión se haya reconocido ninguno de los logros positivos alcanzados por la Administración».

Félix Ayala era una persona menys dialogant, de més edat i desconexada de la trajectòria de la revista. Aspirava a jubilar-se sense problemes, però és evident que el treball amb què es trobà a Girona no podia comparar-se amb el de Badajoz, lloc de la destinació anterior. Amb ell retornaren els problemes a **PRESENCIA**.

El primer expedient que fou obert a la nova etapa de la publicació gironina va ser el 6/69, motivat per l'article «Nosotros somos así», d'E. Molero i Pujós, publicat al número 179, del 7 de desembre de 1968. La resolució final es traduí en una sanció de 15.000 pessetes, per infracció lleu de l'article 2n de la Llei de Premsa. El treball comentava la retirada de la miss espanyola en la competició mundial, pel fet de participar-hi una representant de Gibraltar.

La declaració de l'estat d'excepció el 24 de gener de 1969, i el restabliment de la censura prèvia per a totes les publicacions, va afectar els números 187 a 194 de **PRESENCIA**. L'experiència d'aquesta restricció informativa va servir per il·lustrar la mentalitat que tenien els responsables d'aplicar la censura a la revista. Durant dos mesos hom impedí la publicació de textos que parlaven del temps, Sofia Loren, Nixon, Grècia o que

indicacions, i per tal d'evitar que l'escrit constituís un possible delictes d'*injuria u ofensa clara o encubierto a la autoridad militar*, va caldre una nova tirada de la pàgina amb un text substitutori, i de l'acte efectuat amb ostentació i impunitat no en restà constància a la premsa.

El 16 de setembre de 1969 s'acordà l'obertura de l'expedient 109/69, en el qual es denunciaven tres articles que podien

infringir l'article 2n de la Llei de Premsa. El primer és l'editorial «Misteris de Girona», aparegut al número 202, del 17 de maig, on s'al·ludeix a un grup de persones que destruïren el mural pictòric de l'església de Palau-sator i pronunciaren unes paraules en una llengua estranya. Segons el càrrec formulat, «tal lengua extraña resultó ser el castellano, idioma oficial de nuestro país». El

segon article denunciat correspon a l'informe «Universitat: nova frontera», publicat al número 214, del 9 d'agost, per J. Burcet i Llampayas, «en el qual al hablar de países como Bélgica, Dinamarca, Holanda o Suiza incluye en pie de igualdad entre aquellos países soberanos a "Catalunya", con lo que se viene a considerar a tal región como entidad política aparte». Finalment, el tercer era el treball de Josep Martí [Martí Jordà], «Pierre Vilar i Catalunya», publicat al número 215, del 16 d'agost, on es reproduïen expressions com grup català i «grup espanyol», extretes del llibre *Catalunya dins l'Espanya moderna*, que circulava legalment des del 1964. Segons l'instructor, els tres treballs denunciats corroboraven una tesi separatista.

Tanmateix, l'expedient 109/69 va ser arxivat finalment, perquè el ministeri no tingué temps de dictar la resolució corresponent en el termini legal, atès que la reorganització administrativa del departament ho havia impedit. **PRESENCIA** no fou l'única revista que es beneficià d'aquesta manca de temps per sancionar.

La decisió primera cap a un expedient i a la posterior sanció, la prenia el delegat pro-

Després del traspàs de poders de Víctor Hellín (amb ulleres) a Ramón Muñoz-González al capdavant del Govern Civil, es reproduïren els problemes per a la revista.

la Normal de Girona es denominava «Joaquim Ruyra», per posar només uns exemples, i sovint calgué suplir-los per sonets clàssics i receptes de cuina.

El dia de Corpus del mateix 1969, el general governador militar de Girona va protagonitzar una acció de protesta davant el bisbe Narcís Jubany pel fet d'haver emprat el català en la litúrgia. Fou un acte premeditat que va consistir en la retirada de la tropa «a golpe de tambor batiente», abans de l'acabament de l'acte sacre. La revista va creure oportú de publicar un article editorial, titulat «Uns fets», i en el moment de fer el dipòsit reglamentari del número 213, la delegació del Ministeri d'Informació i Turisme va pressionar fortament perquè el text de referència fos suprimit, bo i al·legant que n'havien de donar part a l'autoritat militar. A la vista de les

vincial. Avui tenim constància que Ayala va denunciar d'altres articles que els seus superiors no consideraren fora de la llei. Així, el dia 1 d'agost de 1969, cursà aquesta sol·licitud al director general de Premsa:

Visto el recuadro titulado "Les set pecadores" aparecido y publicado en la revista **PRESENCIA** de Gerona, en su número 213, y cuyo recorte, debidamente señaladas las frases objeto del presente escrito, se adjunta, este Delegado Provincial, creyendo conveniente formular a dicha publicación Expediente Administrativo por la inserción del mencionado artículo, solicita de V.I. la oportuna autorización para llevar a efecto el levantamiento de dicho Expediente».

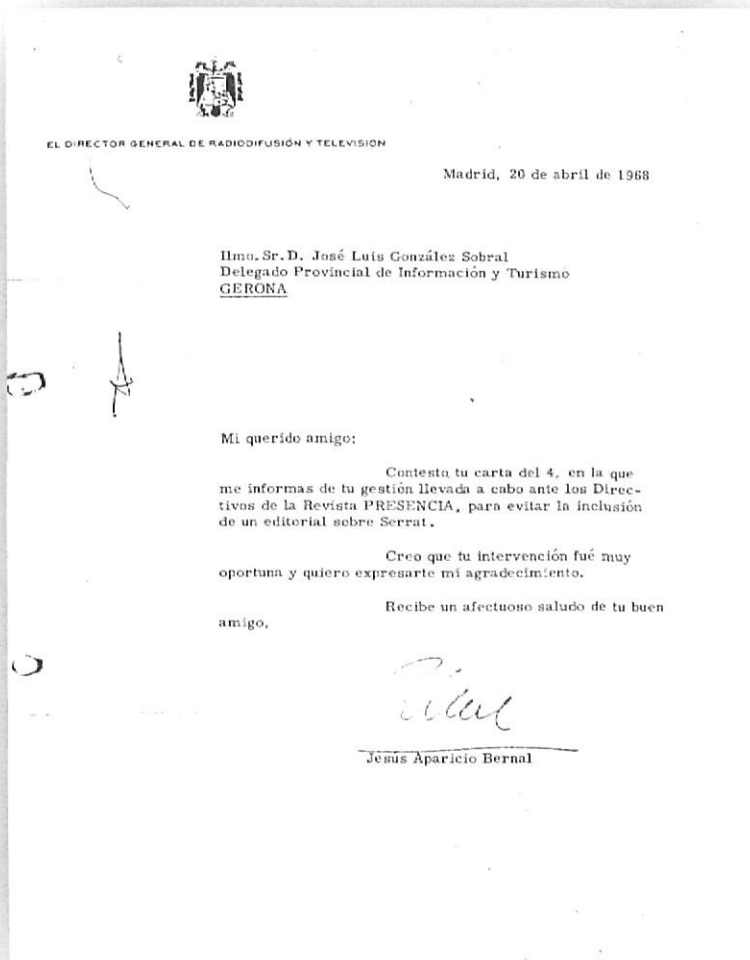
El director general de Premsa no va fer cas de la indicació d'Ayala, però aquest insistí novament en una comunicació del 16 d'agost, també del mateix caire:

«Habiéndose publicado en el semanario **PRESENCIA** de Gerona, en su número 215, de fecha 16 del corriente, el artículo titulado "Pierre Vilar i Catalunya" en página 5, cuyo recorte adjunto a V.I., y apreciando el delegado que suscribe que dicho artículo está concebido de forma global, como de marcada influencia marxista y en un tono separatista, cree conveniente formular a dicha publicación Expediente Administrativo por la inserción del mencionado artículo, por todo lo cual solicita de V.I. la oportuna autorización para llevar a efecto el levantamiento de dicho expediente.

Asimismo, me permito reiterar a V.I. el escrito de fecha 1 de agosto del corriente año, referente a esta misma revista, sobre el título y contenido del artículo "Les set pecadores"».

Com hem vist, l'article sobre Pierre Vilar fou inclòs a l'expedient que finalment acabà arxivat, però el de «Les set pecadores» no passà de denúncia d'Ayala. El treball comentava i discutia que fos un «brillante servicio» la notícia apareguda a Los Sitios sobre una batuda de la policia al barri xinès de Girona, on havien estat detingudes set dones «encontradas en flagrante delito de prostitución».

Però la vigilància i el control de **PRESENCIA** no solament es duia a terme a través dels canals ordinaris, sinó que fins i tot es realitzava de manera il·legal obrint la correspondència. Una carta del procurador a Corts, Eduard Tarragona, adreçada a la revista, va ser oberta prèviament i col·locada a l'inrevés a dins del sobre amb finestreta transparent, i, sense destinatari visible, fou trobada a l'apartat que la revista tenia a Correus.

Mi querido amigo:

Contesta tu carta del 4, en la que me informas de tu gestión llevada a cabo ante los Directivos de la Revista **PRESENCIA**, para evitar la inclusión de un editorial sobre Serrat.

Creo que tu intervención fué muy oportuna y quiero expresarte mi agradecimiento.

Recibe un afectuoso saludo de tu buen

amigo,

Jesús Aparicio Bernal

José Luis González Sobral, delegat d'Informació i Turisme, rebia agraïments dels superiors per haver fet retirar un editorial de **PRESENCIA**.

En la línia de ser durs amb **PRESENCIA**, per les Fires del 1969, el delegat provincial d'Informació i Turisme no concedí el permís per a l'edició oral que ja havia estat anunciada al programa oficial per al dia 3 de novembre. L'esmentada edició s'havia pogut celebrar, sense cap problema, els dos anys anteriors.

L'any 1969 s'acabà amb un número de **PRESENCIA** dedicat a la no-violència. De l'actuació d'Ayala en relació amb aquest

número, n'informa la carta que ell mateix va escriure el 16 de gener de 1970 al sots-director general de Premsa:

«En relación a tu carta de 13 del actual acerca del número extraordinario de **PRESENCIA** de 27 de diciembre, sobre el tema monográfico "la no-violencia", me cabe informarte que dado el matiz y contenido de algunos artículos, nos pusimos en contacto con el Fiscal de la Audiencia Provincial, y quien tras un cambio de impresiones, él consideró que no existía base suficiente para plantear la correspondiente querrela, procediendo, por tanto, nosotros al depósito normal de la edición. No obstante, y de acuerdo con lo dispuesto, dejamos constancia del contenido de la revista en la hoja de lectura para el caso de que por la Dirección General se estime que hay materia de infracción».

SOTA L'AMENÇA DE L'ADMINISTRACIÓ

També l'any finí amb un nou governador civil: Victorino Anguera Sansó (Palma de Mallorca, 1933), que va prendre possessió del càrrec el 2 de desembre de 1969. Anguera era un home jove, disposat a fer mèrits per a la cursa política i a passar per damunt de tots els gironins. Va ressuscitar les fórmules del virrei dur, triomfalista i omnipresent. Quan, el 28 de febrer de 1970, el número 243 de **PRESENCIA** publicà el

document que, signat per 326 gironins, li havia estat presentat pocs dies abans per demanar l'amnistia dels presos polítics i sindicals, la seva indignació pujà de to.

Si el primer signant del document, Santiago Sobrequés, fou sotmès, a partir d'aquell moment, a un «marcatge» molest i ridícul (atesa la categoria professional i humana del professor), **PRESENCIA** —pel fet d'haver-lo fet públic i perquè el seu director era la quarta signatura del llistat— va rebre'n conseqüències similars.

El mateix dia 28 de febrer de 1970, el director i el sots-director de la revista van rebre l'avís que el director general de Premsa els havia reservat hora, el dia 4 de març, per tal de rebre'ls, a Madrid, en el despatx oficial. Narcís-Jordi Aragó i Manuel Bon-

matí acudiren efectivament, a l'entrevista amb Alejandro Fernández Sordo, qui els acollí amb paraules amenaçadores i els ensenyà revistes subratllades amb llapis vermell. L'Estat -digué el director general- és com un elefant, que camina lentament, però que, quan ho fa, ho aixafa tot. El límit de la tolerància permesa, segons que afegí, eren les cròniques que Wifredo Espina signava a *El Correo Catalán*.

L'obertura de l'expedient 25/70 no trigà a produir-se. Fou motivat per l'article «1.000 espanyols subdesarrollados y Dios», de Josep Claparols, que va aparèixer al número 244, del 7 de març de 1970, i que al capdavant va motivar una sanció de 50.000 pessetes per infracció greu de l'article 2n de la Llei de Premsa. La penya fou confirmada pel consell de ministres, el qual no va tenir en compte un doble dictamen teològic sobre el caràcter inofensiu de l'article, que no va fer canviar el criteri governamental entestat a defensar l'Església d'un suposat atac que la mateixa Església negava que existís.

L'actitud de ser més papista que el Papa es tornà a posar de manifest quan el delegat provincial va recomanar la retirada de l'article «Jesús anticlerical», escrit pel caputxí Àlvar

Maduell, que havia estat publicat al número 247, del 28 de març de 1970. En aquest cas calgué tirar també la portada de bell nou.

El 15 de juliol de 1970 el governador Anguera va cridar Manuel Bonmatí per fer-li saber que no toleraria que es fes escàndol sobre el cas Matesa i que se celebrés cap homenatge a **PRESENCIA**.

La segona qüestió revela que continuava el control de la correspondència. Ningú no preparava un homenatge a **PRESENCIA**; només un lector de la Bisbal ho havia proposat en una carta al director que mai no es va publicar i que tan sols podia ser coneguda a través d'una obertura prèvia. La matei-

xa situació va donar-se el 3 de setembre de 1970, quan els assistents a una reunió especial de redactors i col·laboradors, convocada per carta, es trobaren, a la sortida, amb la policia que muntava guàrdia sota el local del carrer d'Anselm Clavé.

L'any 1970 portà encara un altre expedient, el 180/70, motivat per la inserció al

Enmig de les inspeccions i de les operacions encaminades a fer emmudir la revista, va ser-li notificat encara l'expedient 89/71, per la publicació, a la secció «Textual» del número 307, del 29 de maig de 1971, d'un text de Ramon Pi, aparegut a *Tele-expres* i titulat «La bomba», el qual, «por la forma en que narra los hechos, la manera con que se pretende relacionarlos con otros acontecimientos de actualidad y el modo con que son comentados, puede inducir al lector a entender que el hallazgo del artefacto explosivo en el Banco de España de Madrid, ha sido una acción simulada por las autoridades, en justificación del mantenimiento de ciertas medidas políticas».

El diari *Tele-expres* no va ser castigat, i l'expedient contra **PRESENCIA** fou, lògicament, arxivat.

El darrer acte de la persecució contra la revista va ser la resolució del Ministeri d'Informació i Turisme comunicada el dia 20 de juliol de 1971, per la qual fou cancel·lada la inscripció de **PRESENCIA** al registre d'empreses periodístiques, amb l'excusa que la publicació no tenia una plantilla de redacció organitzada i ajustada a la normativa vigent. És evident que **PRESENCIA** destorbava i que amb la suspensió es van treure una nosa del damunt, en

uns moments decisius del tardofranquisme. Però, sense **PRESENCIA**, tampoc no foren capaços de fer guanyadora la candidatura oficial a les eleccions de Procuradors a Corts de representació familiar, del mateix 1971.

RESURRECCIÓ I DARRERS PROBLEMES

Les raons utilitzades per cloure la veu de **PRESENCIA** no foren considerades ajustades a dret pel Tribunal Suprem, on calgué recórrer finalment perquè es fes justícia. La sentència va deixar en fals la raó dels perseguïdors. Quan la revista tornà als quioscos el 20

 DELEGACION PROVINCIAL
 DEL
 MINISTERIO DE INFORMACION Y TURISMO

De:

Ciudad, fecha y ref.:

11111

Visto su escrito de fecha 25 de los corrientes, por el que solicita la autorización a la publicación semanal "PRESENCIA" para la edición oral que con motivo de las Fiestas y Fieles de San Nicolás se proponía celebrar en el Aula Magna de la Sociedad Naval, el próximo día 3 de Noviembre de 1970.

Digo lo cierto
 el Director Provincial

 Reg. Núm. Avata VI 1000

A:

Ofici de denegació de l'autorització demandada per fer una edició oral de **PRESENCIA** a la Casa de Cultura de Girona.

número 274, del 10 d'octubre, de la reproducció d'un pasquí repartit pel Rosselló en el qual es llegia «No a la colonització. Resistència. Catalans, som colonitzats», referit a la colonització econòmica d'aquell indret, com s'indicava en el comentari que l'acompanyava. La multa que seguí fou de 25.000 pessetes, per transgressió de l'article 2n de la Llei de Premsa.

d'abril de 1974, Victorino Anguera i Félix Ayala, que romanien al mateix lloc de control, hagueren d'encaixar la derrota estoicament. A Madrid, mentrestant, Sánchez Bella ja havia estat rellevat al front del Ministeri d'Informació i Turisme, pilotat ara per un home més liberal com Pío Cabanillas, i Fernández Sordo, per la seva banda, tenia prou problemes al capdavant del ministeri de Relaciones Sindicales, on havia ascendit.

L'experiència soferta i la degradació del règim ajuden a explicar que **PRESENCIA** afrontés la nova etapa amb menys problemes que abans, almenys durant el 1974.

Pel que fa a l'any 1975, cal ressenyar un advertiment ordenat pel director general del Règim Jurídic de la Premsa, en relació a un paràgraf de l'article «L'alliberament de la dona en una societat més justa», on es parlava dels «problemes actuals de les dones que integren les diverses nacionalitats de l'Estat espanyol». Segons que deia el comunicat, la referència «podria considerarse que infringe el art. 2º de la Ley de Prensa e Imprenta en su limitación relativa al acatamiento a las Leyes Fundamentales, y en especial al Principio IV de los del Movimiento Nacional», per la qual

cosa, si es repetia la improcedència, «le depararà el perjuicio a que haya lugar en derecho». L'article en qüestió havia estat publicat al número 368, del 3 de maig.

Aquells eren els temps en què no s'atrevien a sancionar i avisaven. Però ben aviat sorgiren noves complicacions, i el decret llei sobre prevenció del terrorisme, de 27 d'agost, que comportava una mena d'estat d'excepció, repercutí en la vida de la revista.

D'entrada va determinar la substitució d'una colla de pàgines ja impreses del número 385, del 30 d'agost. Calgué seguir els consells de la delegació d'Informació i

Turisme, per tal de canviar la compaginació i retallar el text de l'article «Una nit tensa, una alba trista», de Josep M. Puigjaner, que, al número 390, del 4 d'octubre, comentava les darreres execucions capitals del règim franquista. I sobretot va portar maldecaps la citació al jutjat del director i el gerent, a fi de declarar per a l'expedient 948/75, el 22

s'estalviés la decisió del Tribunal d'Ordre Públic de Madrid.

Encara, abolit ja l'article 2n de la Llei de Premsa de 1967, però sota la imposició d'unes altres mesures restrictives, el director de **PRESENCIA** hagué de comparèixer al jutjat pel fet d'haver posat els colors de la bandera republicana, a la portada del número 470, del 16 d'abril de 1977.

També en aquest cas, les actuacions foren arxivades sense cap altra conseqüència.

RECAPITULACIÓ I CONCLUSIONS

La revista **PRESENCIA** va néixer quan el turisme aportava divises i ensenyava noves formes de vida, i quan els tecnòcrates treballaven per modernitzar l'estat franquista. Quan a Catalunya es confiava en «un alçament de llum en la tenebra», però quan encara era vigent la Llei de Premsa de Serrano Suñer, elaborada en temps de guerra.

La traducció de la modernització en el camp de la premsa i els mitjans de comunicació fou l'aprovació de la llei impulsada per Manuel Fraga Iribarne, que les Corts van sancionar el 15 de març de 1966, i que es publicà el mes següent. En el debat de

defensa, el ministre havia afirmat que la nova llei significaria «una llibertat real, sin partidas de la porra, sin duelos ni desafíos, sin trusts o monopolios, sin libertinaje y sin abusos».

La nova llei va suprimir la censura i va admetre la crítica de l'acció política i administrativa, però el redactat del famós article segon i les disposicions complementàries van deixar veure ben aviat que les expectatives de liberalització quedaven esmoreïdes. La trajectòria de **PRESENCIA**, i d'altres publicacions que s'havien cregut les paraules de Fraga, posa en evidència el manteniment del control estret i de la sanció

Tel. 20 17 24

MINISTERIO DE INFORMACION Y TURISMO
DELEGACION PROVINCIAL DE GERONA
Sección N.º
05323

PLIEGO DE CARGOS

Que se formula a D. Narciso Jorge Aragón Masó, Director de la revista PRESENCIA de Gerona, en expediente nº 89/71.

D. José Tellez de Peralta, designado Instructor, (y Dña. Montserrat Soler Colomer designada secretaria), a efectos de tramitación del expediente de referencia, incoado en materia de Prensa en virtud de Decreto del Ilmo. Sr. Delegado Provincial de Información y Turismo, he acordado en providencia dictada en el día de hoy, dirigir a Ud., a tenor de las normas establecidas en el Decreto de 4 de Agosto de 1952 y Orden Ministerial de 22 de Octubre del mismo año, el pliego de cargos que se inserta a continuación, para que en el plazo de siete días hábiles pueda alegar las razones y pruebas que le asistan en desahogo de los hechos que se le imputan.

CARGOS

UNICO.- Publicar en el número 307 del semanario PRESENCIA correspondiente al día 29 de mayo de 1971, en la página 6 y dentro de la sección denominada "Textual", firmada por García, tres comentarios por el redactor de "L'IB EXPRES" en Madrid, Ramon M, entre los que figura el titulado "La boaba", que por la forma en que narra los hechos; la manera con que se pretende relacionarlos con otros acontecimientos de actualidad y el modo con que son comentados pueden inducir al lector a entender - que el hallazgo del artefacto explosivo en el Banco de España de Madrid, ha sido una acción simulada por las autoridades, en justificación del mantenimiento de ciertas medidas políticas.

En merito de lo expuesto el citado texto puede suponer infracción del artículo 2º de la Ley de Prensa e Imprenta, por falta del debido respeto a la verdad y a las Instituciones y a las personas en la crítica de la acción política y administrativa.

Gerona, a 22 de Junio de 1971

EL INSTRUCTOR

Dño/ José Tellez de Peralta

Sr. D. NARCISO JORGE ARAGON MASO, DIRECTOR DE LA REVISTA PRESENCIA - GERONA

Plec de càrrecs d'un dels nombrosos expedients administratius incoats a **PRESENCIA**.

d'octubre, obert pel fet que aquells dies havia estat enviat a diverses persones, i com a número de propaganda, entre d'altres, el del 29 de març de 1975 contra la pena de mort. La reparació pública en aquell moment tan inoportú els convertia en reus d'un espantós delictes. Els esdeveniments immediats van condicionar, finalment, que les actuacions fossin arxivades i que hom

repressiva per a les opinions que el règim considerava perilloses per a la subsistència com a dictadura.

Si a nivell estatal el ministeri d'Informació i Turisme sancionà fortament publicacions com el diari *Madrid* i revistes com *Triunfo*, *Sábado Gráfico* o *Cuadernos para el diálogo*, a les comarques gironines, i a Catalunya, **PRESENCIA** fou una de les que va rebre més garrotades. Pel que fa a l'àmbit estrictament gironí, ho expressa molt clarament el quadre següent:

Expedients i sancions a la premsa gironina a conseqüència de la Llei Fraga

	Expedients arxivats	Expedients amb sanció	Valor multes (ptes.)
Ampurdán	1	-	-
Àncora	1	1	2.000
Canigó	1	3	102.000
Olot-Misió	5	1	25.000
PRESENCIA	4	10	400.000
Recull	3	7	107.500
Ressò	-	1	10.000
Total	15	23	646.500

FONT: Elaboració pròpia a partir de l'arxiu de la Delegació Provincial del Ministeri d'Informació i Turisme.

La distribució de les sancions amb què fou castigada **PRESENCIA** permet de distingir un període de rigor màxim durant el ministeri del mateix Fraga Iribarne (cessà de ministre el mes d'octubre de 1969), en el qual la revista fou distingida amb vuit multes. Les set primeres corresponen a

l'etapa en què Carme Alcalde en dirigí l'orientació. En l'època del ministre Sánchez Bella, **PRESENCIA** va rebre dues multes més i fou suspesa per decisió governamental. Si l'objectiu primer de l'administració fou el de fer callar un grup que ells consideraven «marxista», en el segon cas no es pogué repetir el qualificatiu, però és obvi que hom no volia que la premsa assenyalés el camí de l'obertura cap a la democràcia.

L'anàlisi dels papers interns de la delegació provincial del ministeri deixa entreveure els moments en què la idea de cercar elements per justificar un expedient era més palesa. Això s'observa particularment en el període que va de finals de 1966 a juny de 1967, i a partir de mitjan 1969 fins a la clausura administrativa de 1971.

En el fons, de tota manera, el sistema de sancions no obeïa tant a un treball concret com a una situació preestablerta de revista divergent, perquè quan el ministeri imposava una penya ho feia amb la convicció de fer-se notar: volia donar un alerta, perquè la premsa se sentís vigilada i practiqués una autocensura més forta. I això malgrat que **PRESENCIA** era una revista d'àmbit reduït.

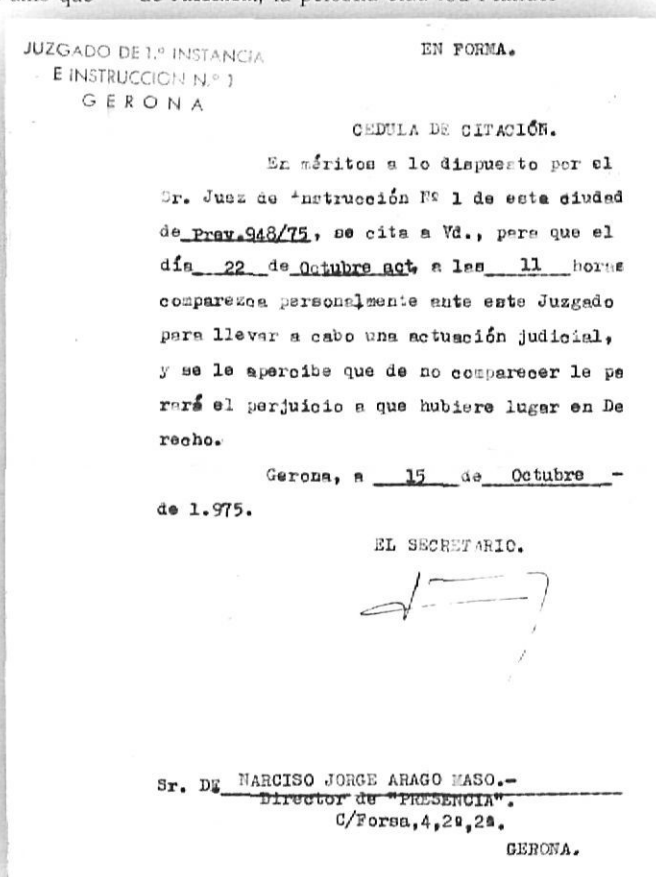
Des del punt de vista de l'administració, les sancions servien també per mantenir sota control el director i l'editor. En el cas de **PRESENCIA**, la persona clau fou Manuel

Bonmatí, propietari i editor de la publicació fins al gener de 1971, en què **PRESENCIA SA** va ser inscrita com a societat editora en el registre d'empreses periodístiques. Ell mateix, al llinar del número 101, definia el seu paper de víctima pressionada («*Hemos debido soportar todas las calamidades, desde los secuestros a los expedientes administrativos y desde la incomprensión a la vana censura*»), però alhora es mostrava esperançat en el demà («*Cincuenta años al servicio de nuestra ciudad, del periodismo y dedicados al culto de la amistad y de la libertad, me dan derecho a tener confianza en el futuro*»). És a dir: malgrat que no va poder mantenir l'equip de Carme Alcalde, no va deixar morir la revista que havia creat, i per això, hagué de patir nous problemes i pressions uns anys més. Fou un home tenaç que va saber aguantar. Va ser una excepció entre els elements de la seva classe burgesa, preocupada per altres devocions i servilismes. Cal remarcar-ho també al final, perquè, sense ell, **PRESENCIA** no hauria existit ni hauria viscut tants anys com a revista combativa.

Josep Clara és historiador.

Nota

Per a la redacció d'aquest treball he tingut en compte l'arxiu de la delegació provincial de l'antic ministeri d'Informació i Turisme, guardat a l'Arxiu Històric de Girona, l'arxiu del Govern Civil, la documentació servada per Narcís-Jordi Aragó, i els records i papers personals del temps que vaig formar part de l'equip redactor de la revista.

Dos mesos abans de la mort de Franco, el director de **PRESENCIA** va ser objecte d'una actuació judicial en aplicació de la Llei Antiterrorista. Les diligències, trameses al Tribunal d'Ordre Públic de Madrid, TOP, van ser arxivades gràcies a l'amnistia posterior a la mort del general.